

present - exemplaar

DE ZANDLOPER

Kwartaalblad van de Vereniging Oud Ede

Historisch Museum Ede

1998 - 2

m. meeuwissen

Bedrijf: Frankeneng 102
Postadres: Amsterdamseweg 66
6712 GK Ede
Tel.: (0318) 63 50 50
Fax: (0318) 62 29 27

meeuwissen
voor versheid, kwaliteit en service

CHOCOLATERIE

≡ Le Bâton ≡
Superieur

HOF VAN GELDERLAND EDE

G.C. Meeuwissen-de Wilde

de lekkerste winkel van Ede

ALLES VOOR DE DOE-HET-ZELVER

Autolakken
Draadmateriaal
Gereedschap
Verf
IJzerwaren

* Bezorgen gratis

Hout Board Triplex
Wandplaten Schroten
Wandweefsel

Dit alles natuurlijk bij

DOE-HET-ZELF MARKT

ELBERT JANSEN V/H DE NOOY

KOLKAKKERWEG 65 - 67 - EDE - TEL. (0318) 611 680

* Wij geven u een deskundig advies

DE ZANDLOPER

Kwartaalblad van de Vereniging Oud Ede
26e jaargang nr. 2 juni 1998

Van het bestuur

Jaarlijkse ledenvergadering

Op 23 april jl. hield onze vereniging haar jaarlijkse ledenvergadering; 53 leden waren aanwezig. De notulen van de vorige vergadering, het jaarverslag 1997, de jaarrekening 1997 en de begroting 1998 werden zonder veel discussie goedgekeurd. Mevrouw H.A. Blaauw-de Wit (voorzitter) en de heer mr. W.R.H. Jager (vice-voorzitter) waren beiden aftredend en statutair niet herkiesbaar. Om in de vacatures te voorzien werden mevrouw W.J. Oosterom-Scheffer en de heer mr. J.A. Posthuma bij acclamatie gekozen als nieuwe bestuursleden. Voorts werd het zittende bestuurslid de heer D. Boot benoemd tot voorzitter (zie foto op pag. 16). De heer Boot bedankte de vertrekkende bestuursleden voor hun inzet, loyaliteit, betrokkenheid en de prettige samenwerking. Na de pauze verzorgde de heer G. Maassen uit Ugchelen een interessante lezing over Prins Hendrik, de echtgenoot van koningin Wilhelmina.

Ridder in de Orde van Oranje-Nassau

Wegens haar grote verdienste voor onze vereniging heeft het bestuur onze ex-voorzitter voorgedragen voor een koninklijke onderscheiding. Op 29 april maakte burgemeester mr. W. Blanken bekend dat Hare Majesteit de Koningin mevrouw H.A. Blaauw-de Wit heeft benoemd tot ridder in de Orde van Oranje-Nassau. Het bestuur is mevrouw Blaauw zeer dankbaar voor haar jarenlange buitengewone inzet en haar grote betrokkenheid bij het werk van de vereniging. Vanaf 1986 was zij bestuurslid en vanaf 1992 voorzitter. Onder haar leiding is de organisatorische opzet van de vereniging sterk verbeterd en uitgegroeid. Mede door haar grote vasthoudendheid, inspanning en toewijding werd in die periode het Historisch Museum Ede grondig verbouwd en gerenoveerd. De herinrichting van het museum was voor een zeer groot gedeelte haar verdienste. Mevr. Blaauw woonde zoveel mogelijk vergaderingen bij van de PR-commissie, de werkgroep Geschiedenis en de redactie van De Zandloper en zorgde aldus voor coördinatie en samenhang binnen de diverse verenigingsactiviteiten. Wij feliciteren mevr. Blaauw van harte met de onderscheiding die haar is toegekend.

DE ZANDLOPER is het orgaan van de Vereniging Oud Ede

- * Het dagelijks bestuur van de Vereniging Oud Ede bestaat uit de heer D. Boot (voorzitter), de heer D. van Veldhuizen (secretaris) en de heer W. Kempe (penningmeester).
 - * De contributie bedraagt 20 gulden per jaar, te voldoen door storting op giro 353.42.68 van penningmeester Vereniging Oud Ede te Ede.
 - * Het Historisch Museum Ede (Museumplein 7, 6711 NA Ede, tel. (0318) 61 95 54) is open 's middags van twee tot vijf uur, op zondagen tot vier uur. Op maandagen is het museum voor het publiek gesloten.
 - * Conservator van het museum is drs. D.J. List.
 - * De redactie van De Zandloper bestaat uit de heren J.E.H. den Hartog (eindredacteur), drs. D.J. List, J.J.P. Nijdam, F.G. van Oort, H. van Scherrenburg en G.H. Stel.
 - * Adres voor vereniging, museum en orgaan: Museumplein 7, 6711 NA Ede, tel. (0318) 61 95 54.
 - * Productie van het blad: Drukkerij Frouws te Ede.
- ISSN 1384-7090

Museumnieuws

FIETS-FRATSEN

Van 15 juli tot en met 27 september wordt in het Historisch Museum Ede de tentoonstelling *FIETS-FRATSEN* gehouden. Op deze presentatie wordt niet alleen stilgestaan bij de technische ontwikkeling van de fiets, maar wordt ook gekeken naar de sociale aspecten van de uitvinding van dit vervoermiddel.

Begin

De geschiedenis van de fiets is niet zo heel erg oud, krap 200 jaar. Aan het einde van de achttiende eeuw worden de eerste ontwerpen gemaakt. Pas rond 1820 wordt het hanteren van de loopfiets - dit model beschikt dus nog niet over een kettingaandrijving - populair. De reden hiervoor is het feit dat kort voor 1820 de Duitse baron Karl Friedrich Drais von Sauerbronn zijn "Draisine" construeert: de eerste loopfiets waarmee kan worden gestuurd. Dit maakt de fiets tot een hanteerbaar vervoermiddel. Het gezamenlijk deelnemen aan een fietsles op een speciale rijsschool wordt een modieus tijdverdrijf voor de rijken. De mannen ondervinden met het stappen op de houten loopfiets weinig problemen. De vrouwen daarentegen hebben met hun lange en nauwe rokken hier zichtbaar meer moeite mee. Spotprenten tonen vrouwen met knielange rokken en enkellange onderbroeken. Deze kleding is dan nog toekomstmuziek. Een praktisch rijwielkostuum met broek voor de vrouw verschijnt pas aan het einde van de negentiende eeuw op het modetoneel.

Techniek

Na een korte fietsrage aan het begin van de negentiende eeuw wordt het een tijd stil rond dit vervoermiddel. Pas in de tweede helft van de negentiende eeuw maakt de fiets verschillende belangrijke ontwikkelingen door. Het houten frame en de houten wielen worden gaandeweg vervangen door constructies van ijzer. Kort na 1860 lanceert de Fransman Michaux zijn Michaux-

vélocipède met trappers aan het voorwiel. De moderne constructie met kettingaandrijving verschijnt pas twintig jaar later. En de rubberen luchtband wordt rond 1890 in productie genomen.

De fiets in ons museum is een robuuste houten Michaux uit circa 1870. Dit model lijkt bij een vluchtige blik op een oude loopfiets, maar bij nadere beschouwing blijkt de fiets te beschikken over trappers. Een ketting ontbreekt natuurlijk nog wel. Deze uit Lunteren stammende fiets heeft een lange gebruiksgeschiedenis achter de rug. Gedurende de Tweede Wereldoorlog werd hiermee, als gevolg van de schaarste aan luchtbanden, nog rondgereden.

Het aantal verschillende modellen was groot. Naast de gewone fiets op twee even grote wielen kozen de jonglerende jongemannen voor hun fratsen liever de Hoge-bi met het grote voorwiel. Het opstappen op dergelijke gevaarten vereiste de nodige behendigheid. Vandaar dat de vrouwen, die een zware rokkenvracht mee moesten torsen, zich meestal voortbewogen op de driewieler, waarbij men tussen de twee achterwielen zat.

Vrouwenbroek

Rond het midden van de negentiende eeuw zien we de broek, in de vorm van de onderbroek en als onderdeel van het badkostuum, in de vrouwengarderobe verschijnen. De vrouw moet echter nog wachten tot circa 1890 voordat de eerste vrouwenbroek in het openbaar wordt vertoond. Men spreekt er schande van! De lancering van dit nieuwe kledingstuk voor de vrouw komt natuurlijk niet uit de lucht vallen. In deze tijd ontstaat een ware fietsrage, ook voor de vrouw. De lange en wijde rokkenmassa geeft grote problemen bij het fietsen op een gewone fiets met twee wielen.

Ontwerpers en naaisters komen met verschillende ideeën. De herenbroek is natuurlijk de oplossing. Dit kledingstuk is in die

Spotprent "Een ander paar mouwen", ofwel:

"Hoe ouderwetse pofmouwen te gebruiken zijn als de nieuwe fietsbroek." Circa 1895.

tijd nog totaal ongeschikt voor een vrouw (lees: dame). Een tussenvorm is de gedeelde rok of broekrok, waarbij de twee zeer wijde pijpen de suggestie van een gewone rok geven. Toch blijft de vrouw hierbij last ondervinden van het gewicht van de kleding. Progressiever zijn de fietskostuums met knielange rokken, waaronder een korte pofbroek wordt gedragen, de zogenaamde zouavenbroek of bloomers. Zeer vooruitstrevende en uitdagende dames laten de rok achterwege en fietsen vrolijk weg in hun praktische bloomers. Een nieuwe tijd lijkt aangebroken te zijn. De fatsoensnormen zijn er echter nog te strak voor. Rond 1900 hebben de iets verkorte rokken de strijd reeds gewonnen van de broek.

Waarschijnlijk is de oorzaak hiervan het feit dat de gegoede vrouw haar oog inmiddels heeft laten vallen op een nieuw speeltje, de automobiel. Dit heeft tot gevolg dat de fiets spoedig het vervoermiddel wordt voor het volk, en het volk is nu eenmaal niet zo vooruitstrevend als de adel. De volkswrouw stapt in haar nette mantelpak op het stalen ros. Aan het begin van deze eeuw gebruikt men zware, metalen rokvinders, die aan de zoom van de rok worden vastgeknepen, en aldus het opwaaien van de rok verhinderen. Zo snel als de vrouwenbroek op het modetoneel is verschenen, zo snel verdwijnt dit kledingstuk ook weer. Blijkbaar zijn zowel de vrouw als de maatschappij nog niet rijp voor een echte vrouwenbroek.

Voor de actieve vrouw die sportte en fietste, maar aan haar ranke taille geen afbreuk wilde doen, werden speciale sport- en zelfs rij- en fietskorsetten op de markt gebracht. Deze modellen kenmerkten zich hoofdzakelijk door het inkorten van de onderzijde, waardoor de heupen en bovenbenen niet, of in ieder geval minder, in hun bewegingsvrijheid werden beperkt. Daarnaast was de baleinconstructie minder star dan in de gewone modekorsetten.

Racefiets

In onze eeuw volgen de ontwikkelingen op het gebied van de fietstechniek elkaar snel op. De oude, grote, zware, zwarte 'halleluja-fiets' ontwikkelt zich na de Tweede Wereldoorlog tot een comfortabel vervoermiddel in vele kleuren en voorzien van alle gemakken: verschillende versnellingen, een bagagedrager, kilometerteller, elektrische verlichting en dergelijke. Voor verschillende doeleinden worden eigen modellen ontwikkeld. Fietswedstrijden worden uitgevochten op speciale racefietsen, terwijl voor het ruwe terreinwerk stoere en robuuste mountainbikes beschikbaar zijn. In de stad wordt de citybike veel gesignaleerd. En de alternatieve stapt natuurlijk op de ligfiets.

De snorfiets is een geval apart - daar gaan we verder niet op in. Voor op reis is de vouwfiets uitermate handig. In de Tweede Wereldoorlog werd hiervan veelvuldig gebruik gemaakt.

Fietskleding

Met name onder invloed van de fietssport ontstaat er op het gebied van de kleding een geheel eigen kostuum. Gaf rond 1890 de jockstrap (of suspensoir) de sportende en fietsende man voldoende veiligheid en zekerheid onder de wijde onderbroek en bovenkleding, tegenwoordig kiest men liever voor de strakke, elastische, glimmende en kleurrijke fietspakken, die bestaan uit een shirt en fietsbroek met verstevigd kruis. Om meer snelheid te kunnen ontwikkelen,

zijn sommige typen valhelmen aërodynamisch gevormd. Ook de handschoenen en schoenen worden geheel afgestemd op de fietsfunctie.

Oproep

Wanneer u in het bezit bent van oude fietsen, fietskleding en -posters, ontvangen wij die graag in bruikleen voor de duur van de expositie (telefoon tijdens kantooruren 0318-619554).

drs. Dirk-Jan List, conservator

Cursus Archeologie voor leden van de Vereniging Oud Ede

Op het gebied van de archeologie heeft de naam van Ed Zuurdeeg in Ede en omgeving een zeer bekende klank. Zodra ergens in Ede een bouwput wordt gegraven, is de heer Zuurdeeg er als een der eersten bij om te onderzoeken of de bewuste plaats in vroeger tijden wellicht bewoond is geweest. Ed Zuurdeeg mag terecht een professionele amateur-archeoloog worden genoemd!

Het bestuur van de Vereniging Oud Ede is dan ook verheugd dat het de heer Zuurdeeg bereid heeft gevonden een cursus archeologie te geven voor belangstellende leden van onze vereniging.

De geschiedenis van de mensheid strekt zich uit over miljoenen jaren. De cursus begint dan ook bij de mens die nu als onze oudste voorvader wordt beschouwd. Na verhandelingen over de oudere en jongere steentijd komen uiteindelijk de bronstijd en de ijzertijd aan de orde. Bij dit alles zal met name aandacht worden besteed aan archeologische vondsten die in de omgeving van Ede zijn gedaan. Aan de hand van sommige van deze vondsten en van kleurendia's zal een beeld worden geschetst van het leven van de mens in de genoemde tijdperken. Ten slotte zal worden ingegaan op de technieken die de moderne archeoloog ter beschikking staan om de aange troffen sporen uit het verleden te dateren en in het juiste kader te plaatsen.

De cursus zal worden gegeven op de dinsdagen 6, 13 en 20 oktober 1998, van 20 tot 22 uur in het Historisch Museum Ede. De kosten bedragen vijf gulden per avond. Indien mogelijk, en voor zover gewenst, wordt op zaterdagmorgen 24 oktober een archeologische excursie gehouden.

U kunt zich voor deze cursus opgeven bij het Historisch Museum Ede, telefoon (0318)619554. Wij horen graag zo spoedig mogelijk van u. De cursus staat ook open voor gezinsleden van hen die lid zijn van onze vereniging.

Nadere inlichtingen zijn te verkrijgen bij mevrouw H.A. Blaauw-de Wit, telefoon (0318)611584.

Griftdemping, werkverschaffing en een begeleidende cultuurmaatschappij

Nog niet zo lang geleden wist ik de hand te leggen op een oud dagboek betreffende "de Griftdemping". Het stamt uit 1937 en heeft betrekking op het dempen van de "Benedeneindsche Grift", en wel het gedeelte vanaf de "Zwaai" tot aan de "Zuidveensloot", ter lengte van 193 meter (zie tekening op pag. 6).

Dit gedeelte van de Grift en het omliggende gebied behoorde van oudsher toe aan de gemeente Ede. Deze situatie heeft geduurd tot 1960. In dat jaar is ten gevolge van een gemeentegrenswijziging de gemeente Veenendaal de scepter over dit gebied gaan voeren.

Het dagboek geeft heel summier aan welke de werkzaamheden waren en hoeveel inzet van arbeidskrachten werd geleverd, maar geeft toch voldoende stof voor een artikel in dit tijdschrift. Na wat extra speurwerk bleek dat deze demping een werkverschaffingsproject voor de gemeente Ede was geweest, en dat dit soort projecten werd begeleid door de Nederlandse Heidemaatschappij. Deze maatschappij nam de algehele controle, het opstellen van de begroting zowel als de directievoering voor haar rekening.

Een korte geschiedenis van de Nederlandse Heidemaatschappij

Op 5 januari 1888 werd in de Grote Sociëteit aan de Koningstraat te Arnhem de "Nederlandsche Heidemaatschappij" opgericht. De beweegreden hiertoe was het feit dat vele grondeigenaren geen vrede meer hadden met "die duizenden hectaren dorre heidegrond". Men wilde de gronden die "woest daarhenen lagen te lijf gaan", "de heide bestrijden", en bossen aanleggen op "uit de slaap der eeuwen gewekte grond".

Vele bezitters van woeste gronden schaarden zich achter deze ideeën, met als gevolg dat de Nederlandsche Heidemaatschappij een gezonde ontwikkelingsperiode kon doormaken. In die tijd werd het als een grote schande beschouwd om niet aan heideontginning te doen, terwijl juist heden ten dage het ontginnen van wat er nog van

de heide over is, als natuurafbraak zal worden betiteld.

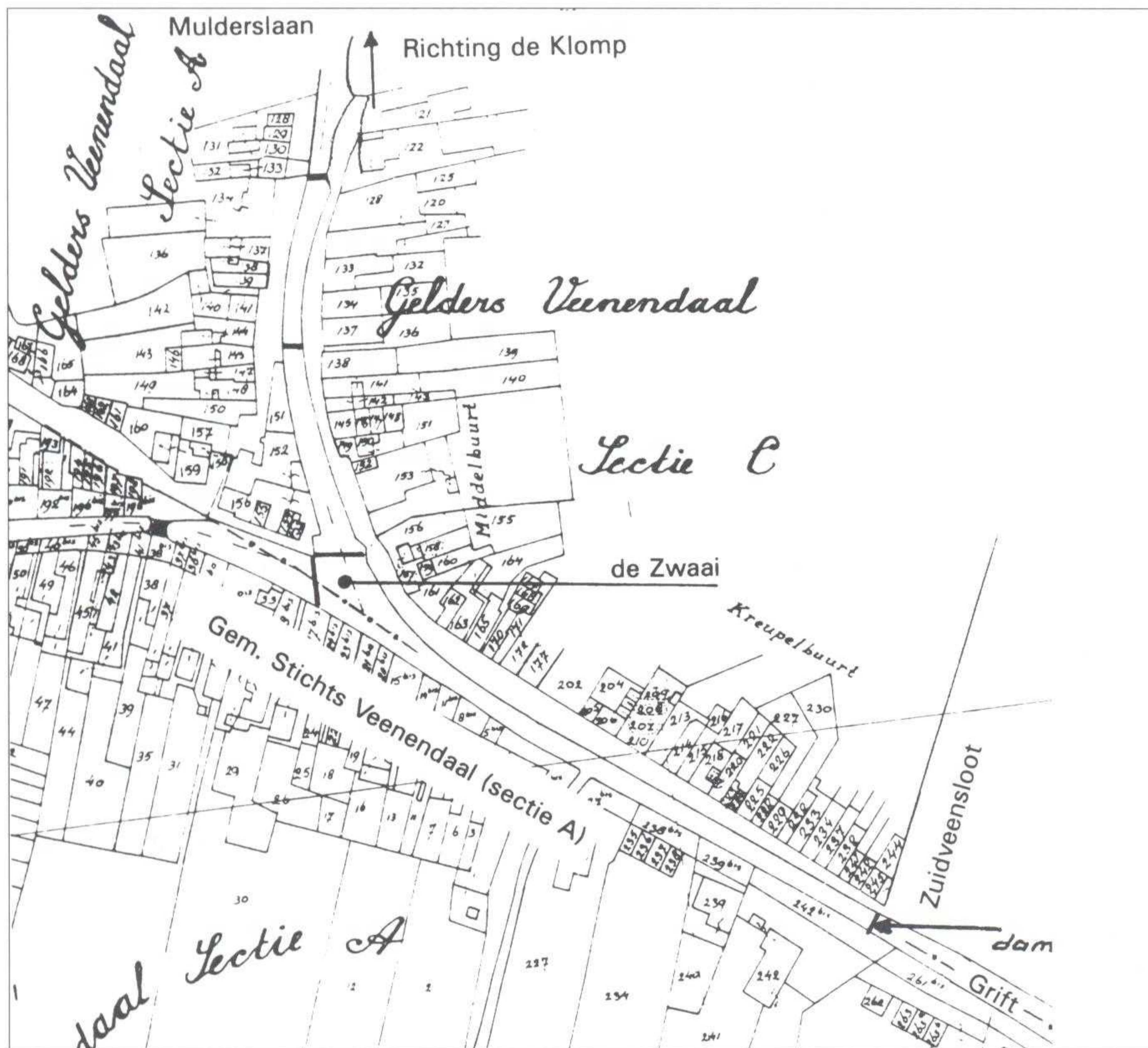
Het werk in de beginfase bestond in hoofdzaak uit het ontginnen van woeste gronden tot dennenbos. Zo rond het jaar 1900 kwam daar echter een kentering in. Het accent verlegde zich naar de ontginning tot bouw- en grasland. Zelfs de troonrede in 1904 meldde dat gestreefd moest worden naar "een toenemende bruikbaarheid van de bodem, verkregen zowel door het ontginnen van woeste gronden, als door veroveringen op en dwang opleggen aan het water".

Mede door deze ontwikkelingen werd het arbeidsterrein geleidelijk vergroot, zowel geografisch als wat de variatie in werkzaamheden betreft. Geografisch gezien ging men zich naast de ontginning van de woeste gronden en heidevelden (veelal de zandgronden) ook steeds intensiever bezighouden met het verbeteren van slecht ontwikkelde landbouwgronden in de provincie Gelderland.

De grotere variatie in werkzaamheden hield in dat er steeds meer aandacht werd gevestigd op beekverbetering, waterhuishouding, aanleg van nieuwe infrastructuur, het opwaarderen van bestaande wegen, het ontwikkelen van passende landbouwbedrijfsgebouwen enz. Stuk voor stuk elementen die uiteindelijk zouden resulteren in de totstandkoming van een ruilverkavelingswet (waarover in een later artikel meer).

De werkverschaffing wordt een feit

In 1914 brak de Eerste Wereldoorlog uit. Voor Nederland bracht dit grote problemen mee, met name de werkloosheid en de voedselvoorziening. In de vooroorlogse jaren was al menigmaal gediscussieerd over de vraag of cultuurtechnische werken geschikt zouden zijn als werkverschaffingsobjecten. Er waren voor- en tegenstanders. Reeds jaren eerder was al geprotesteerd tegen bijv. de voorgenomen aanschaf van

Deze kaart is samengesteld uit het kadastrale minuutplan (1832) van Gelders Veenendaal secties A en C en Stichts Veenendaal sectie A. Hierdoor ontstaat een goed beeld van het verloop van de Grift. Het midden van de Grift (streep-punt-lijn) is de provinciegrens.

een ploeg met ossen; als motief hiervoor voerde men aan dat heideontginning toch in de eerste plaats een middel tot werkverschaffing moest zijn aan de plattelandsbewoner. De bewuste aanschaf ging toen echter wel door.

Niettemin werd tijdens de Eerste Wereldoorlog de Nederlandsche Heide-maatschappij door de omstandigheden meer en meer bij de werkverschaffing betrokken. In die tijd werd zij, in ieder geval door de bevolking, als identiek met "werkverschaffing" gezien.

In deze periode werd in toenemende mate met handkracht (dus met de spa) ontgonnen. In de oorlogsjaren werd o.a. meer dan 3000 ha grasland gescheurd en gesp

om verbouw van voedingsgewassen mogelijk te maken.

Vooral de tewerkgestelden die uit de stad afkomstig waren hadden vaak een grote afkeer van het zware grondwerk. Zeer lang - tot ver na de Tweede Wereldoorlog - heeft de werkverschaffing een stempel gedrukt op onze samenleving bij de bestrijding van de werkloosheid. Daarbij ging het erom zoveel mogelijk handen werk te verschaffen. Vanuit dit standpunt gezien had het zoeken naar goedkopere wijzen van uitvoering, bijvoorbeeld door gebruik te maken van machines, weinig zin. Daar kwam nog bij dat werd gemeend - achteraf gezien ten onrechte - dat met ontginning door middel van handenarbeid het beste

resultaat werd verkregen. Hoe het ook zij, het handwerk bleef domineren.

De aanvraag tot demping van een deel van de Grift

In de Edese raadsstukken uit 1934 en 1935 komt de Grift regelmatig negatief in het nieuws. Een kleine bloemlezing laten we hier volgen.

De Grift wordt betiteld als een open riool dat een ontzettende stank verspreidt. Ook blijken de aanliggende wegen onbegebaar te worden. Of: de "visch" in het water gaat dood en een ieder die er woont is met afgrijzen vervuld. Het is een onhoudbare toestand. Ook het AKU-water zorgt voor problemen. Zolang het Valleikanaal er niet is moet er een weg zijn voor het "kunstzijdewater" (een prachtige benaming). Stuk voor stuk zaken waarover de bewoners zich laten horen en waartegen ze in het geweer komen.

Op 14 juli 1934 dienden de bewoners van het "Verlaat" en het "Klein Schutje", gelegen aan de Stichtse kant van Veenendaal, een verzoek in bij hun gemeenteraad om te komen tot demping van een deel van de Grift, en wel het gedeelte vanaf de "Zwaai" tot aan de "Zuidveensloot".

In een raadsvergadering werd besloten om B en W van Veenendaal opdracht te geven een advies uit te brengen. Dit college zocht contact met het gemeentebestuur van Ede, ervan uitgaande dat deze gemeente in dezelfde mate geïnteresseerd zou zijn om ook ten behoeve van haar inwoners aan de Gelderse kant van de Grift een demping voor te bereiden en uit te voeren. De onderhandelingen hierover mochten echter geen resultaat opleveren.

Slechts twee jaar later, in 1936, komt deze kwestie wederom aan de orde. Nu echter is de trekker de gemeente Ede. Inmiddels is deze gemeente begonnen een gedeelte van de Boveneindse Grift te dempen, en wel vanaf de Mulderslaan tot aan de zgn. Zwaai. Daar er nu dringend behoefte is aan een werkverschaffingsproject, wil de gemeente Ede, in aansluiting hierop, een gedeelte van de Benedeneindse Grift dempen en wel vanaf de Zwaai tot aan de Zuid-

veensloot. Hierbij doet zich het probleem voor dat de noordoostzijde van dit gedeelte van de Grift aan de Gelderse kant ligt (Gelders Veenendaal = gemeente Ede) en de zuidwestzijde aan de Stichtse kant (= gemeente Stichts Veenendaal).

De kosten

De gemeente Ede stelt de gemeente Veenendaal voor om deze aansluitende demping voor gezamenlijke rekening uit te voeren. Dit voorstel gaat vergezeld van een door de Nederlandsche Heidemaatschappij opgemaakte begroting. De kosten van demping, riolering en bestrating zijn geraamd op totaal *f* 16.500,- (*f* 10.000,- arbeidsloon en *f* 6500,- andere kosten). Volgens de plannen worden aan beide zijden riolering en verharding aangelegd en komt er tussen de wegen een plantsoen.

Na overleg tussen de twee buurgemeenten wordt overeengekomen dat de gemeente Veenendaal de helft van de "feitelijke demping" voor haar rekening neemt, dat wil zeggen exclusief de riolering en bestrating. De gemeente Veenendaal wil deze werkzaamheden in eigen beheer uitvoeren, omdat dit een besparing van 26% op de loonkosten geeft. Het tussenliggende plantsoen zal ieder der beide gemeenten voor de helft kunnen aanleggen en onderhouden.

Omdat het gehele project in werkverschaffing wordt uitgevoerd, kan rekening worden gehouden met een rijksbijdrage van 99% (sinds 1 januari 1935). Rekening houdende met deze subsidie zijn de kosten voor de gemeente Ede uiteindelijk *f* 1402,89 (dus inclusief aanleg riolering en bestrating). De burgers van de gemeente Ede gaan voor de kosten der bestrating een zgn. straatbelasting betalen (deze bedraagt, verdeeld over dertig jaar, ongeveer *f* 0,61 per meter).

De kosten van de gemeente Veenendaal zijn *f* 623,63. In dit bedrag zijn echter geen riolering en aanleg van verharding begrepen. Wel besluit deze gemeente tot invoering van een straatbelasting wegens de demping. De rest van het geld komt binnen als subsidie via het Ministerie van Sociale Zaken.

De werkzaamheden bij de demping

De uit te voeren werken die in voornoemd dagboek naar voren komen zijn o.a.: het opbreken en herleggen van straat- en voetpadverhardingen, en het opruimen van een brug, de walbeschoeiingen en de aanwezige bomen. Verder wordt - waar nodig - hulp verleend bij het verleggen van de ondergrondse leidingen, zoals die van gas, water en elektra.

Voorts wordt er graafwerk verricht voor de aanleg van een riolering. Deze wordt geplaatst in de rijweg, naast het te dempen gedeelte van de Grift. Deze rioolwerken worden gefundeerd op houten balken (de zgn. sloof, maat: 8 x 20 cm), die weer worden ondersteund door dennenpalen met een lengte van 1.50 m, welke om de 1.50 m in de grond worden geheid. De sloof wordt daarna op deze palen vastgespijkerd. Op dit riool zullen de straatsyphons en de aanliggende Edese huizen worden aangesloten.

Voor de demping van de Grift stelt de gemeente Ede het nodige zand beschikbaar. Dit zand kan ontgraven worden van een perceel aan de Rijksweg van De Klomp naar het Ingense veer, onder Stichts Veenendaal, dat toebehoort aan de heer Vonk. (Thans nog bekend onder de naam "het zandgat van Vonk", gesitueerd tegenover het huidige restaurant "La Montagne".)

Tenslotte dient, na het gereedkomen van het werk, in het zandgat de bovengrond (de zwarte deklaag) te worden teruggespit en het afgegraven terrein vlak te worden opgeleverd. De kosten voor dit zand bedragen f 500,-. Voor het vervoer kan gebruik worden gemaakt van het aangelegde tijdelijke smalspoor dat al dienst deed voor de eerste Edese Griftdemping (Muldersweg- De Zwaai).

Bij deze eerste Griftdemping was er ook nog een zandkwestie. Er lag een aanbod om gratis zand te halen bij ene eigenaar Boers. Aangezien langs het Boveneindse pad geen smalspoor kon worden aangelegd, zou het zand per boot vervoerd dienen te worden. Dit betekende dat het gratis zand dan tweemaal verzet zou moeten worden. Uit een financieel oogpunt viel de keuze dus op het aanleggen van smalspoor. Het vervoer ging

nu met kipkarren. Niettemin liet de Raad van Ede weten dat de zuinigheid zoveel mogelijk betracht diende te worden en moest worden vermeden dat "onze centen" naar een andere gemeente werden gebracht.

Bij al deze werkzaamheden was het gebruik van machines voor het verrichten van grond- en graafwerk en het opbreken van oude verhardingen ten strengste verboden. Ook het vullen van de kipkarren met zand en het vervoer via het smalspoor diende met handkracht te geschieden.

De echte werkzaamheden begonnen op 8 november 1937. De aannemer was een zekere heer A. Oddens. Ondanks negen dagen onwerkbaar weer wegens vorst en sneeuwval, werd het werk op 13 maart 1938 gereed verklaard. In deze periode (104 werkbare dagen) werden per dag gemiddeld vijftien werkloze Edese burgers via de werkverschaffing bij dit project tewerkgesteld.

Personeel, werktijden en loon

Voor de uitvoering van het werk moest gebruik gemaakt worden van arbeidskrachten die door de Rijksinspectie werden toegewezen uit de werklozen die bij de werkverschaffing waren toegelaten. (De gemeente Ede ressorteerde toen onder de Rijksinspecteur voor de Werkverschaffing te Zwolle.)

De aannemer moest erop rekenen dat hem in het algemeen willekeurige werklozen, en geen vaklieden, ter beschikking werden gesteld. Ook moest hij er rekening mee houden dat hem tewerkgestelden bij toerbeurt konden worden toegewezen. Mochten er uiteindelijk geen of niet voldoende geschikte werkkrachten beschikbaar zijn, dan kon de aannemer, met goedkeuring van voornoemde inspectie, zelf arbeiders aanstellen. Dit moesten echter wel werklozen zijn. Hij kon dan een aanvraag indienen bij de Gemeentelijke Arbeidsbeurs van Ede. De werkkrachten die hiervoor in aanmerking kwamen dienden wel ten minste één jaar inwoner van deze gemeente geweest te zijn.

De werktijd bedroeg in de regel 48 uur per week. Gedurende de maanden november tot en met februari kon deze worden verkort tot minimaal 45 uur per week. Bij

“De Zwaai” – naar rechts gaat de Grift langs het Benedeneind, rechtdoor het Boveneind en naar links loopt dit water naar het centrum van Veenendaal (Foto: Archief gemeente Veenendaal).

ongunstige weersomstandigheden, als niet kon worden gewerkt, diende de aannemer aan de tewerkgestelden regenverlet uit te betalen. Dit was 80% van het basisuurloon, met als beperking dat het eerste verletuur per man per dag, tot een maximum van drie uren per man per week, niet voor deze vergoeding in aanmerking kwam. Mocht het werk worden onderbroken, bijvoorbeeld op last van de Rijksinspecteur, wegens vorst of zeer ongunstige weersomstandigheden of door feestdagen die op een werkdag vielen, dan behoefde de aannemer geen loon door te betalen. Voor betaling van werk verricht op dit soort dagen werd dan weer teruggevallen op de algemene werkloosheidskassen.

In 1937 bestonden er twee zogenaamde loonstandaarden. De eerste leverde *f* 0,29 per uur op (en bij ziekte *f* 2,50 per dag) en de tweede bedroeg *f* 0,22 per uur (met *f* 2,00 per dag ziektegeld). Er dienden loonlijsten te worden aangelegd die liepen van maandag tot en met zaterdag. De uitbetaling over de werkweek geschiedde in principe op de zaterdag van de week die volgde.

In dit project Griftdemping werd afgesproken om het loon al op woensdag, na de volle week werken, uit te betalen. Naast het loon konden de tewerkgestelden eventueel aanspraak maken op een regenvergoeding, feestdagvergoeding, kindertoeslag of overgangstoeslag.

Wanneer de tewerkgestelden niet aangesloten waren bij een vereniging met een werklozenkas waarvoor zij een bijdrage verschuldigd waren, werd wekelijks *f* 0,50 van het arbeidsloon ingehouden. Vermeldenswaardig is nog dat op 1 februari 1938 (nu dus zestig jaar geleden) des middags niet werd gewerkt. De Rijksinspectie had dit dagdeel tot “Nationale Feestdag” verklaard. Het was de dag na de geboorte van prinses Beatrix.

Afsluiting

Tegen het eind van de Tweede Wereldoorlog kwamen de geallieerden ons land in met groot materieel voor grondverzet: draglines en bulldozers. Toepassing van deze mechanische hulpmiddelen vond op grote schaal

plaats bij herstelwerkzaamheden, zoals op Walcheren, Rotterdam enz. Toch bleef de basis van het machinale werk aanvankelijk nog vrij smal, omdat bij toename van de in die jaren nog vrij aanzienlijke werkloosheid de machines weer moesten verdwijnen om voor handkracht plaats te maken.

Vooraf de watersnoodramp, die in 1953 het zuidwestelijke deel van ons land trof, was een enorme stimulans voor de mechanisatie. En deze ontwikkeling heeft eigenlijk sindsdien niet meer stilgestaan. Ook de na de oorlog sterk bevorderde industrialisatie van ons land eiste steeds meer arbeidskrachten op en de werkloosheid verdween aan het einde van de jaren vijftig geheel.

Door de jaren heen zijn in Ede zeer vele

werkverschaffingsprojecten gerealiseerd. Enkele daarvan zijn de waterplas bij De Zanding te Otterlo, het openluchttheater te Ede, het graven van de Leemkuil, aanleg van riolering en verbetering van wegen door de gehele gemeente, snoeiwerk van laanbomen, aanplanten van bossen, enz. enz. En..... alles met het handje!!

F.G. van Oort

Bronnen:

J.A. Eshuis - 75 jaar Nederlandsche Heide-
maatschappij.

W.M. Otto - Van spade, osseploeg tot drag-
line en bulldozer.

Gemeentearchief Veenendaal.

Gemeentearchief Ede.

De geschiedenis van het bibliotheekwerk in de gemeente Ede

Deel 1; de periode tot 1940

Voorwoord van de redactie

In opdracht van het Bestuur der Stichting Verenigde Openbare Bibliotheken gemeente Ede heeft mevrouw B.T. Groen onder de titel "Een boekje open" de geschiedenis van het bibliotheekwerk in de gemeente Ede beschreven.

Dit boekje, dat in mei 1997 is uitgegeven ter gelegenheid van de officiële ingebruikneming van de Openbare Bibliotheek Ede in gebouw Cultura, is niet in de boekhandel verkrijgbaar.

Omdat het een onderwerp behandelt dat nog niet eerder uitvoerig in De Zandloper aan de orde is geweest, heeft de redactie besloten bovengenoemde geschiedenis verkort in twee afleveringen op te nemen.

De redactie is het bestuur van de Stichting Verenigde Openbare Bibliotheken gemeente Ede en mevrouw B.T. Groen erkentelijk voor de hiervoor verleende toestemming.

(De twee advertenties en het briefje op pag. 12 zijn ontleend aan het archief van de Openbare Bibliotheek Ede.)

Bibliotheekwerk in vroeger tijden

Reeds vóór de eeuwwisseling was er in het toen nog kleine dorp Ede al sprake van een bibliotheekvoorziening. In 1870 namelijk bood de toenmalige gemeentesecretaris, de heer J.C. ten Cate, in samenwerking met de heer H.E. Senn van Balen, de raad van de gemeente Ede 200 boeken aan. Het waren reisbeschrijvingen, stichtelijke boeken, historische werken e.d., geen romans dus.

Met deze schenking, die door de gemeen-

teraad dankbaar werd aanvaard, werd de grondslag gelegd voor een volksbibliotheek. De boeken kregen een plaats in het gemeentehuis te Ede, en zaterdags van 18.00 uur tot 20.00 uur verzorgden bovengenoemde heren de uitlening. In de andere dorpen kon men boeken aanvragen bij een correspondent.

In 1898 nam men een nieuw gemeentehuis in gebruik en helaas bleek daar geen plaats meer te zijn voor de boeken! Na 28 jaar

betekende dit het einde van een bibliotheek die zich reeds in de nodige belangstelling mocht verheugen.

Hoe nu verder, ging men zich afvragen. Enthousiast begonnen werk, dat bovendien door de gemeentelijke overheid was gewaardeerd en dat in een behoefte had voorzien, mocht niet verloren gaan. Gelukkig waren er in het dorp Ede ook toen weer mensen die het beschikbaar stellen van boeken voor iedereen van groot belang achtten. Zij pakten de draad weer op. In het Edese hotel De Posthoorn werd op 10 april 1896 een afdeling van de vereniging Patrimonium opgericht. Hervormden en Gereformeerden werkten in deze vereniging samen en deden op allerlei terrein verdienstelijk werk. Zij openden in 1907 een christelijke bibliotheek te Ede: Patrimoniums Volksbibliotheek. Alle, meestal geschonken, boeken werden door een zekere heer M. van Gestel gelezen. Wanneer boeken hem twijfelachtig voorkwamen, was zijn conclusie: ongeschikt voor het gewone publiek. Het boek werd dan in een kist opgeborgen en alleen bij hoge uitzondering uitgeleend!

De kerken in Ede en omgeving beschikten eveneens over kleine bibliotheken. Daarin bevonden zich hoofdzakelijk werken op theologisch en maatschappelijk gebied. Ze waren uitsluitend bestemd voor leden en doopleden van de kerk. In latere jaren groeiden sommige van deze bibliotheken uit tot christelijke volksbibliotheken. Ze leenden ook boeken uit aan buitenkerkelijken en fungeerden min of meer als evangelisatiebibliotheken.

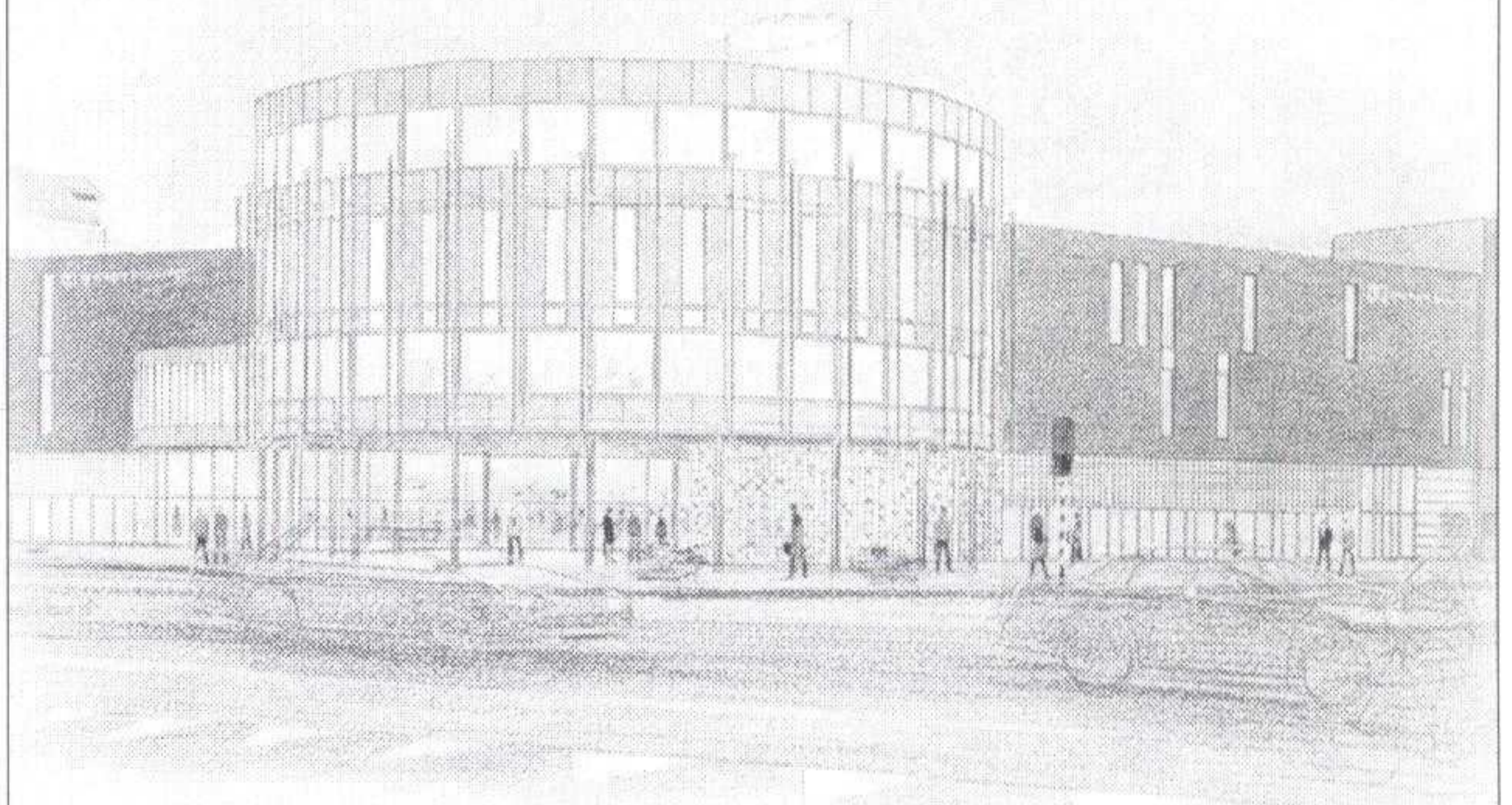
Naast de uitlening van boeken ontstond er ook behoefte aan een ruimte waar men rustig kon gaan zitten lezen. De bibliotheken ontwikkelden zich in die richting en de benaming leeszaal kwam steeds meer in gebruik. Ook de woorden leesinrichting en leesbibliotheek komen wij tegen.

In Ede en Bennekom hadden zich ook

Een boekje open

Over de geschiedenis van het bibliotheekwerk
in de gemeente Ede

B.T. Groen

Uitgegeven bij de officiële ingebruikneming van de
Openbare Bibliotheek Ede in gebouw Cultura

mei 1997

(Foto: Gemeente Ede)

reeds boekverkoopers gevestigd. Van boeken die niet verkoopbaar bleken, de z.g. winkeldochters, werden bibliotheken samengesteld. Deze boeken werden tegen een bedrag per boek uitgeleend. Aan activiteiten op bibliotheek- en leeszaalterrein ontbrak het dus niet. Mogelijkheden om met het boek in aanraking te komen waren in ruime mate aanwezig, maar, zoals de heer dr. H.J. van Eck in zijn proefschrift "Boeren en fabrieksarbeiders" al constateerde, de boerenbevolking in Ede en omgeving las weinig. Hoewel het met de belangstelling voor bibliotheken in middenstandskringen en bij sommige arbeiders iets beter was gesteld, vonden boeken uit bibliotheken nog onvoldoende aftrek. Daarom werd allerwegen moeite gedaan om het boek onder de aandacht van het publiek te bren-

gen. Advertenties in VVV-gidsen voor Ede en omstreken uit de jaren twintig vermelden namen en adressen van leesinrichtingen en leesbibliotheken bij boekwinkels in Ede en Bennekom. Ook de R.K. Militairen Vereniging liet van zich horen. In een advertentie werd aandacht gevraagd voor de R.K. Openbare Leesbibliotheek.

**R.K. OPENBARE
LEESBIBLIOTHEEK**
(BOVENZAAL R.K. MILITAIRES VEREENIGING)

GEOPEND:

Zaterdags van 19.30 tot 20.30 uur
Zondags van 11.30 tot 12.30 uur

Jaarlijksche { 1 boek per week f 1.50
contributie: { 2 boeken per week f 2.50 enz.

RUIME KEUZE
ROMANS, STUDIEBOEKEN, ENZ.
IN ALLE TALEN.
CATALOGUS TER INZAGE!

In 1926 probeerde een commissie, bestaande uit personen van verschillende levensovertuiging in Ede een Algemene Leeszaal te stichten. De gemeenteraad wilde echter alleen, kosteloos, een lokaal afstaan. Voor de uitvoering van het plan was dit niet voldoende en deze leeszaal kwam er dus niet.

Toen in februari 1927 in Ede een Nutsdepartement werd gevestigd, kwam men ook met het plan een leeszaal te openen. In mei

TOT NUT VAN 'T ALGEMEEN

DE OPENBARE LEESZAAL
ARNHEMSCHE WEG 16

wordt Maandag 18 Augustus
's avonds half acht GEOPEND.
Toegang alleen voor genoodigden.

Vanaf 19 Augustus ALLE AVONDEN
behalve Zaterdag en Zondag
geopend van 7¹/₂ tot 9¹/₂ uur.

1928 vroeg men de raad van de gemeente Ede om subsidie. Na de aanvraag van het Nutsdepartement vroeg een inmiddels gevormde commissie van Patrimonium eveneens een subsidie aan voor een Openbare Leeszaal en Bibliotheek op christelijke grondslag (LBC).

In de vergaderingen van de gemeenteraad volgden ellenlange discussies. Voor- en tegenstanders van subsidies voerden uitgebreid het woord. De zowel door het Nutsdepartement als door Patrimonium gevoerde handtekeningenacties kwamen aan de

De ondergeteekende betuigt zijne instemming met de pogingen die in het werk worden gesteld ter verkrijging eener Openbare Leeszaal in het dorp Ede.

Ede 15 October 1926.

F. J. Ophenoord

orde en werden kritisch door de raadsleden bekeken. De raad hield tenslotte voor het verlenen van subsidie vast aan een eerder uitgesproken voorwaarde, namelijk samenwerking van Nutsbibliotheek en Christelijke bibliotheek op voet van gelijkheid.

Uiteindelijk bleek samenwerking niet mogelijk te zijn en ging ieder zijn eigen weg. Wel kregen Nutsdepartement en LBC van de gemeente f 200,- voor de bibliotheek. Voor de leeszaal werd geen bedrag beschikbaar gesteld. Door gescheiden op te treden miste men eveneens de rijkssubsidie.

Het Nutsdepartement opende op 18 augustus 1930 toch een kleine, bescheiden Nutsleeszaal in het huis van de heer J.E.B. de Visser, aan de Arnhemseweg 16. Hier werd ook de Nutsbibliotheek ondergebracht. De belangstelling voor de leeszaal bleek echter zeer klein te zijn en men vroeg zich af of op den duur een combinatie met de LBC nog

wel moest worden uitgesloten. Ook veel vrijwilligers lieten het afweten. In de notulen lezen wij: "Vele dames zijn afgevallen!"

Op 1 december 1930 opende Patrimonium een Openbare Leeszaal annex Conversatiezaal en Bibliotheek op christelijke grondslag in een eveneens bescheiden gebouwtje achter huize Heesterheide aan de Breelaan. Vanaf 16 jaar kon men er, zoals men het noemde, "kennis verzamelen en studeren".

Met beperkte middelen en de mogelijkheden die men had voor huisvesting werd zowel door de Nutsbibliotheek als door de LBC gedaan wat kon. Van echt openbaar bibliotheekwerk was echter geen sprake. Huisvesting, financiën en het aantrekken van goede medewerkers vormden een voortdurend probleem en dat zou nog jaren zo blijven. Eén naam echter, die van vrijwil-

ligster mevrouw M. de Vries-Tavenraat, die met haar inzet voor de Nutsbibliotheek reeds haar sporen had verdiend, komen wij ook later voortdurend tegen. Zij stond lange tijd op de bres voor de bibliotheek in het algemeen en de jeugdbibliotheek in het bijzonder. Na het samengaan van Nutsbibliotheek en LBC bleef zij een paar middagen per week in de jeugdbibliotheek Ede werken. Jaren daarna maakte men nog, speciaal in het filiaal Lunteren, gebruik van haar kennis en inzet.

Intussen verschenen in de plaatselijke kranten tussen 1927 en 1930 een aantal minder fraaie ingezonden stukken. Vertegenwoordigers van het Nut en de LBC beschuldigden elkaar van onverdraagzaamheid en het niet bereid zijn tot samenwerking. Zo werd in deze "Chronique scandaleuse" een

Villa Heesterheide

De datering van deze ansichtkaart is ca. 1884. De villa lag aan het begin van de Grintweg, later Stationsweg geheten, en werd bewoond door de familie Van Wesel (arts). De familie Van Wesel kwam in 1860 naar Ede. Links naast de villa lag een strook bouwland dat De Bree werd genoemd. Later werd daar de Breelaan aangelegd. Op 7 maart 1924 werd het gebouw door de gemeente Ede aangekocht. In 1946 werd het verbouwd om het politiebureau erin te huisvesten. (Foto: Historisch Museum Ede)

zekere haat gekweekt die beide partijen steeds verder van elkaar verwijderde. Een onverkwikkelijke zaak. Gelukkig hoorde men daarnaast ook andere geluiden. Er waren vertegenwoordigers van beide partijen, die voorstanders bleken te zijn van het bespreken van de wederzijdse grieven. De heer C.J. Cruijff schrijft in een brief van 31 oktober 1928 aan de heer J.J. Bekaar:

“In een betrekkelijk kleine plaats als Ede moeten wij, willen wij werkelijk werk-

zaam zijn tot nut van het algemeen, niet denken dat eigen richting de alleen goede is, doch behooren wij verdraagzaamheid aan te kweken en de meening van andersdenkenden leeren respecteeren”.

In de jaren die volgden werden regelmatig pogingen ondernomen om elkaar toch te vinden. Het zou echter nog tot 1950 duren voordat men begrip voor elkaars inzichten kon opbrengen en samen op weg ging.

B.T. Groen

Geraadpleegde bronnen:

1. Archief van het Departement tot Nut van het Algemeen, afdeling Ede.
2. Archief van de Stichting Verenigde Openbare Bibliotheken gemeente Ede.
3. T. Pluim en H. van Gortel. De geschiedenis van de Neder-Veluwe. 1880-1890.

4. H.J. van Eck. Boeren en fabrieksarbeiders. 1938.
5. De geschiedenis van Ede. 1933.
6. VVV-gidsen van Ede en omgeving.
7. Edesche Couranten van 1926 t/m 1931.
8. Nieuws- en advertentieblad voor Ede en omstreken: De Neder-Veluwe 1930-1931.

Boekbespreking

“Geïnspireerd door het vuur. Zes eeuwen brandbestrijding in Ede” door Joop Boeve

In 1997 verscheen het boek *“Geïnspireerd door het vuur. Zes eeuwen brandbestrijding in Ede”*, geschreven door oud-brandweerman Joop Boeve. Dit boek, waarin de geschiedenis van zes eeuwen brand en brandbestrijding in de gemeente Ede wordt beschreven, bevat honderden foto's en illustraties. Uit alles blijkt dat het boek door een brandweerdeskundige is geschreven en daardoor met name voor (oud-)brandweerlieden erg boeiend is. Vooral voor hen is de uitvoerige behandeling van het brandweermateriaal door de eeuwen heen interessant, alsmede de vermelding van alle personen die een rol hebben gespeeld bij de brandbestrijding in de gemeente Ede.

Het bij deze constatering laten zou het boek echter beslist te kort doen. Het is namelijk ook buitengewoon interessant voor minder deskundige lezers, omdat het de geschiedenis van Ede belicht vanuit de invalshoek “branden en brandbestrijding”.

Daar De Zandloper ten doel heeft over de geschiedenis van Ede te schrijven, wil ik met name enkele historische punten uit dit boek naar voren halen. Zo lezen we in hoofdstuk 3 dat keizer Karel V in 1554 in een “Placaet en Ordonnantie op de veenen heydebranden” regels vaststelde ter beteugeling van de steeds vaker voorkomende grote branden in bos-, heide- en veengebieden. Voor Ede betekende dit dat de schout werd opgedragen om bij brand de klok te doen luiden en de Edese inwoners te laten helpen blussen met emmers, schoppen en spaden. De eerste opperbrandmeester was Ceelman van Ommeren, die van 1543 tot 1557 schout in Ede was.

Aan de beschikbaarheid van bluswater, of soms het ontbreken daarvan, is een apart hoofdstuk gewijd. Bij brand moest in veel plaatsen het bluswater uit de dorpskolk, die meestal in de buurt lag van de dorpskerk, worden gehaald. Deze dorpskolk leverde

ook het water voor het wassen van de schapen en voor het drinken van het vee. Bij brand werd er een lange keten dorpingen gevormd voor het doorgeven van de blusemmers; een tweede rij dorpingen zorgde ervoor dat de lege emmers bij de pomp terugkwamen om weer met water te worden gevuld. Dit systeem werkte redelijk goed, als er tenminste water ter beschikking was. Want in droge perioden kwam het ook wel voor dat de dorpskolk droog stond. Dit was in Ede het geval op 27 mei 1684 toen er brand ontstond in de kosterij van de Hervormde Kerk, waarbij uiteindelijk tweeëntwintig huizen werden verwoest. Het probleem was niet alleen dat er geen bluswater voorhanden was omdat de putten droog stonden, maar ook dat alle emmers en brandladders door het vuur waren verwoest.

In diverse hoofdstukken wordt verhaald over de vele grote branden die door de eeuwen heen Ede en zijn omliggende dorpen hebben geteisterd. Vanaf 1693 deed de klepperman/nachtwaker zijn intrede, en natuurlijk wordt ook de laatste klepperman Gerrit van der Meijden (aan wie in *De Zandloper* 1997/4 een apart verhaal van H.J. Nijenhuis was gewijd) genoemd.

Een grote verbetering voor Ede was de aanleg van een waterleiding in 1906. Dankzij de komst van de militairen werd het financieel mogelijk om een waterleidingbedrijf op te richten. Overigens liep Ede hiermee - met name vanwege geldgebrek - niet voorop; in andere plaatsen was al veel eerder een waterleiding aangelegd. Gelukkig werd in Ede de waterleiding direct bij de aanleg van brandkranen voorzien, zodat de brandweer daaruit bluswater kon betrekken. Voor dit alles was veel nieuw materieel nodig, en de komst van de waterleiding luidde dan ook een geheel nieuwe periode in.

Interessant is ook de beschrijving van de rol die drie generaties notarissen Fischer van 1826 tot 1912 hebben gespeeld als opperbrandmeester en directeur van het brandwezen in Ede.

Ook de Edese buitendorpen komen in dit boek volop aan de orde.

Geïnspireerd door het vuur

Zes eeuwen brandbestrijding in Ede

Joop Boeve

Uitgave Koninklijke BDU Uitgeverij B.V. Barneveld.

ISBN 90-70150-43-3

Van de vele honderden illustraties verdient de kaart van de Veluwe uit ca. 1558 van Christiaan 's-Grooten, de toenmalige koninklijke geograaf van Philips II, speciale vermelding.

Kostelijk om te zien zijn ook de illustraties van de "hulpwerktuigen", waarmee de brandbestrijders door de eeuwen heen zich hebben moeten behelpen. Als men dat alles vergelijkt met het huidige materieel van de Edese beroeps/vrijwilligersbrandweer, krijgt men diep respect voor al die duizenden inwoners die in het verleden hun steentje hebben bijgedragen aan het bestrijden van branden. In de bijlagen is een namenlijst opgenomen van ruim 5.000 Edenaren die vanaf 1823 een rol hebben gespeeld als brandbestrijder.

In het bestek van deze recensie is het niet de bedoeling om de volledige inhoud

van het betreffende boek samen te vatten; vele interessante feiten en achtergronden kunnen niet worden genoemd. Toch hoop ik dat u uit het voorafgaande een goede indruk heeft gekregen van het historische belang van dit prachtige boek. Een groot

compliment voor auteur en uitgever is zeker op zijn plaats. Het boek is in Ede verkrijgbaar bij boekhandel Pel. Vanzelfsprekend beschikt ook de bibliotheek van het Historisch Museum Ede over een exemplaar.

Hans den Hartog

Bestuurswijziging

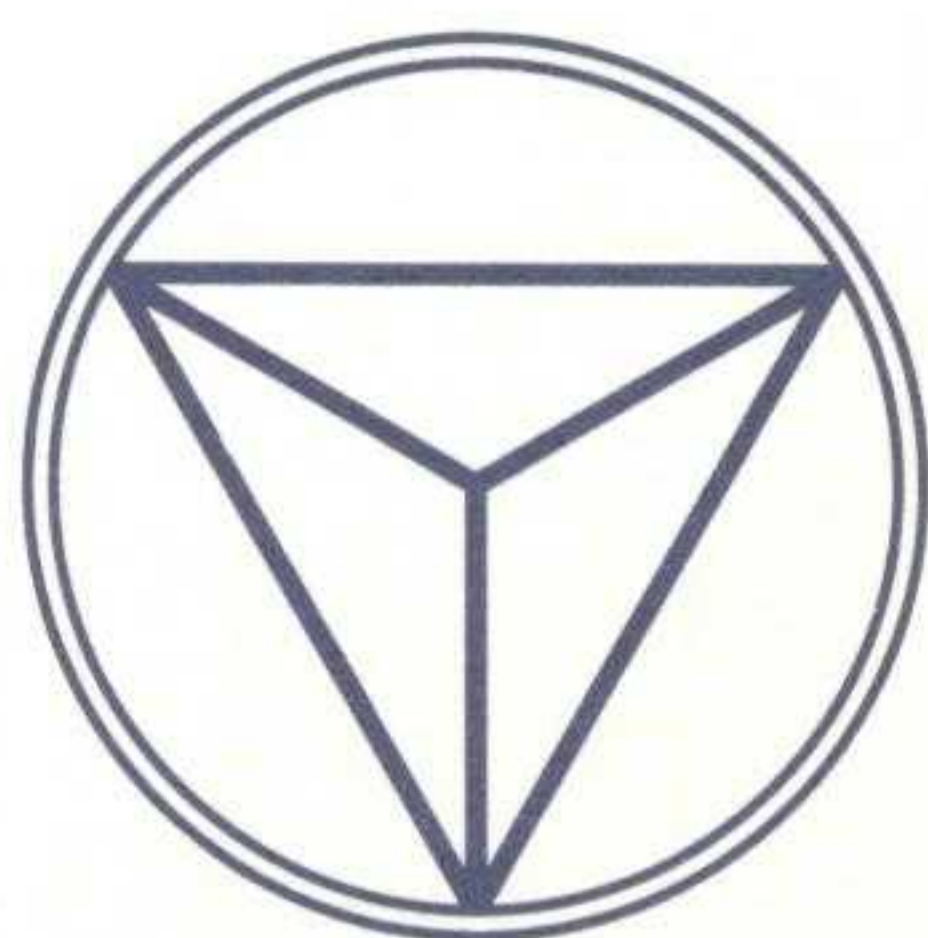
Op de ledenvergadering van 23 april jl. werd afscheid genomen van de voorzitter, mevrouw H.A. Blaauw-de Wit en van de vice-voorzitter, de heer mr. W.R.H. Jager (links op de foto). Het zittende bestuurslid, de heer D. Boot (rechts), werd tot voorzitter benoemd. (Foto: H. van Scherrenburg)

Rectificatie

Van verschillende kanten is ons erop gewezen dat in ons vorige nummer (1998, nr. 1) de toelichting op de foto onderaan pagina 5 onjuist is. Wij herplaatsen hier de foto, voorzien van het goede bijschrift.

Een van de geroofde klokken ligt onderaan de toren van de Oude Kerk in de sneeuw. De jeugd is van de gebeurtenis niet merkbaar onder de indruk. (Foto genomen op 18 januari 1943.)

SCHILDERWERKEN
KAMMINGA BV

maanderweg 74 - 6711 ng ede - tel. 0318 - 618522
fax 0318 - 650007

De Boek- en Kunsthandel
“Het Wapen van Ede”
Fa. Th. Menger
houdt zich aanbevolen voor de levering
van **ALLE**
Binnen- en Buitenlandse Boekwerken
Inlichtingen worden steeds gaarne verstrekt

HET WAPEN VAN EDE
boekhandel pel
HOFLEVERANCIER
GROTESTRAAT 91 - EDE

T
O
E
N
E
N
U

SINDS 1849

Fahrenheitstraat 24
Postbus 262
6710 BG Ede
Tel. : (0318) 624 523
Fax: (0318) 625 161

- 24 uurs glasservice
- Onderhoudsschilderwerk
- Nieuwbouw
- Utiliteitsbouw
- Isolatieglas
- Voorzetramen
- Rolluiken
- Zonweringen enz.

Familiedrukwerk, handelsdrukwerk,
periodieken, brochures en folders

met vakmanschap vervaardigd bij:

DRUKKERIJ FROUWS EDE BV

Fahrenheitstraat 26, 6716 BR Ede, tel. (0318) 642 111, fax 642 757

**AANNEMERSBEDRIJF
WILLEMSSEN & ELBERTSEN EDE**

**NIEUWBOUW
VERBOUW EN ONDERHOUD**

Dwarsweg 10 - 6716 BJ Ede - Tel. (0318) 63 72 50 - Fax (0318) 63 97 62

**Geen project
of kantoor
is ons te groot!
En geen winkel
te klein!**

Ook dit project,
Historisch Museum Ede
is verzorgd door:

VAN DIJK B.V.

**INTERIEUR
VERZORGING**

ZANDLAAN 16 - 6717 LP EDE
TELEFOON (0318) 632 359